

**Аналітичний документ
«Карпатський Горизонт 2013» -
обґрунтування доцільності розробки та
реалізації окремої операційної програми
ЄС для регіону Карпат у наступній
фінансовій перспективі**

*(здійснено у рамках проекту
«Карпатський Горизонт 2013 – обговорення перспектив
операційної програми ЄС для регіону Карпат»)*

м. Львів, 2010

Цей документ розроблено в рамках проекту «Карпатський Горизонт 2013 – обговорення перспектив операційної програми ЄС для регіону Карпат». Проект реалізовано Асоціації органів місцевого самоврядування "Єврорегіон Карпати - Україна" за фінансового сприяння Європейської програми Міжнародного Фонду Відродження. Думки, висновки чи рекомендації, які містяться в цих матеріалах, належать виконавцям проекту, авторам чи упорядникам цього видання і не обов'язково відображають погляди Міжнародного Фонду «Відродження»

Асоціація органів місцевого самоврядування
«Єврорегіон Карпати – Україна»
Адреса: 79008, м. Львів, вул.. Винниченка, 18
Тел./факс: +3803238357574
Веб-сайт: www.euroregionkarpaty.com.ua

Проект «Карпатський Горизонт 2013 – обговорення перспектив операційної програми ЄС для регіону Карпат» реалізовано Асоціацією органів місцевого самоврядування "Єврорегіон Карпати - Україна" за фінансового сприяння Європейської програми Міжнародного Фонду Відродження.

Міжнародний фонд «Відродження» (МФВ) засновано у квітні 1990 року. Він входить до мережі фондів Інституту Відкритого Суспільства, заснованого Джорджем Соросом, що складається з національних і регіональних фондів у більш, ніж тридцяти країнах світу, в тому числі в Африці, Центральній і Східній Європі та на території колишнього Радянського Союзу. Місія Міжнародного фонду «Відродження» – фінансово та організаційно сприяти становленню відкритого, демократичного суспільства в Україні шляхом підтримки значущих для його розвитку громадських ініціатив. МФВ розподіляє гранти між організаціями, що працюють на розвиток суспільства. Самостійно чи в партнерстві з іншими організаціями, фонд ініціює та втілює проекти, важливі для соціального та політичного розвитку України. В тому числі здійснює організацію та підтримку громадських обговорень на політичні, соціальні чи міжнародні теми, публікацію інформаційних матеріалів, проведення опитувань та громадських кампаній, організацію конференцій, семінарів та круглих столів, запроваджує програми мікро-грантів задля підтримки громадських ініціатив, що слугуватимуть інтересам суспільства. За час своєї діяльності Фонд надав численним неурядовим організаціям України, а також науково-освітнім, просвітницьким закладам, видавництвам грантів на суму понад 100 мільйонів доларів США.

Мета **Європейської програми Фонду** - сприяння європейській інтеграції України шляхом фінансової та експертної підтримки громадських ініціатив. Програму засновано 2004 року. Протягом 2005-2009 років програма ініціювала та підтримала 274 проекти на загальну суму \$3 117 014. Детальнішу інформацію про Фонд можна знайти на сайті: www.irf.ua

ВСТУП

Незважаючи на існуючі в Європі дискусії щодо того, який вигляд повинна мати «Об'єднана Європа», прихильники різних підходів до даної проблеми є єдиними в одному – Європейська територіальна співпраця є швидким та недорогим способом ліквідації фізичних кордонів, інтегрування суспільства та зменшення існуючих стереотипів. Сьогодні Європа потребує співпраці як ніколи раніше, адже жодна європейська держава не здатна самотійно протистояти глобальній конкуренції та долати світові виклики. Саме на цих засадах базується стратегія «Європа 2020», запропонована Президентом Європейської Комісії Жозе Мануелем Баррозу. Стратегія пропонує об'єднати зусилля держав європейського континенту для забезпечення сталого розвитку Європи. Таким чином, і у наступній фінансовій перспективі Європейського Союзу, планування якої вже розпочалося, значна увага приділятиметься питанню територіальної співпраці задля забезпечення економічної, соціальної та територіальної інтеграції Європи.

Європейська територіальна співпраця є надзвичайно важливим інструментом розвитку і прикордонних регіонів сусідніх з ЄС держав, у тому числі й України. Транскордонний Карпатський регіон, який охоплює гірські прикордонні регіони Польщі, Румунії, Сербії, Словаччини, Угорщини, України та Чеської Республіки, повинен бути одним із основних бенефіціарів програм Європейської територіальної співпраці, що реалізуються на даній території.

Аналітичний документ «Карпатський горизонт 2013» є власне спробою систематизації усіх доступних на сьогодні фінансових інструментів підтримки транскордонної співпраці в рамках Карпатського Єврорегіону, їх порівняльного аналізу, а також розробки рекомендацій щодо створення ефективної системи співпраці в рамках транскордонного регіону Карпат та фінансових інструментів її сприяння.

КАРПАТСЬКИЙ ЄВРОРЕГІОН: ІСТОРІЯ, ЗДОБУТКИ, СУЧАСНИЙ СТАН

Міжрегіональна Асоціація Карпатський Єврорегіон була створена 14 лютого 1993 року. До складу Карпатського Єврорегіону входять наступні адміністративно-територіальні одиниці:

в Угорщині – області Боршод-Абауй-Земплайн, Гайду - Бігар, Гевеш, Яс - Надкун - Солнок, Саболч - Сатмар - Берег та міста з обласним статусом Ніредьгаза, Мішкольц, Дебрецен, Егер;
у Польщі – Підкарпатське воєводство;
у Словаччині – Прешівський та Кошицький краї;
в Румунії – округи Сату Марє, Марамуреш, Бігор, Сучава, Зілаг, Ботошані і Харгіта (повноправними членами стали лише у 1997р.);
в Україні - Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська та Чернівецька області.

Базова інформація про членів МА «Карпатський Єврорегіон»

Країни-члени	Регіони	Населення (млн.осіб)	Площа, км²
Польща	Підкарпатське воєводство	2 370 654	18683
Румунія	округи Сату Марє, Марамуреш, Бігор, Сучава, Ботошань, Зілаг, Харгіта	2 274 016	27104

Словаччина	Кошіцький та Прешівський краї	1 111 177	10459
Угорщина	області Боршод-Абауй-Земплен; Гайду-Бігар; Гевеш; Яс-Надькун-Солнок; Саболч-Сатмар-Берег; а також міста з обласним статусом: Мішкольц; Дебрецен; Егер; Ниредьгаза.	2 609 114	28639
Україна	Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька області	6 429 900	59000

Цілі і завдання МА «Карпатський Єврорегіон» (згідно ст.3 Статуту):

- організувати і координувати діяльність, що сприятиме економічному, науковому, екологічному, культурному та освітньому співробітництву між її членами;
- надавати допомогу у розробці конкретних проектів з питань транскордонного співробітництва між членами Асоціації у сфері взаємних інтересів;
- сприяти розвитку контактів серед населення територій, які входять в Асоціацію, зокрема серед спеціалістів в різних галузях;
- сприяти добросусідським відносинам між членами Асоціації;
- визначати потенційні сфери для багатостороннього транскордонного співробітництва серед членів Асоціації;
- виступати посередником та забезпечувати співробітництво членів Асоціації з міжнародними організаціями та установами.

Організаційна структура Асоціації складається з таких органів як Рада Єврорегіону, Президія Ради, голова Ради, Міжнародний Секретаріат, Національні делегації, Постійні національні представники держав-членів та робочі комісії (ст. 4 Статуту).

Керівним органом Карпатського Єврорегіону є Рада, до складу якої входять представники 5 національних делегацій (по 10 осіб від країни) 19 адміністративних регіонів Карпатського Єврорегіону.

У квітні 2008 року головування у Раді Карпатського Єврорегіону перейшло до української національної сторони. Водночас протягом 2008 року відбувалося переформатування роботи української сторони у Карпатському Єврорегіоні з урахуванням європейського досвіду, яке завершилося створенням багаторівневої структури управління українською частиною Єврорегіону.

Протягом 2008 року було реорганізовано діяльність української національної сторони в Карпатському Єврорегіоні: створено Українську Національну Раду Карпатського Єврорегіону у складі голів обласних рад та державних адміністрацій Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей та АОМС «Єврорегіон Карпати – Україна», що діє на підставі положення, а також створено виконавчу структуру - Національне Представництво України в Карпатському Єврорегіоні на базі Асоціації органів місцевого самоврядування "Єврорегіон Карпати - Україна".

Сильні сторони Карпатського Єврорегіону:

- Діяльність в межах єдиної екосистеми (в Західній Європі існує позитивний досвід вирішення спільних питань єврорегіонами, які також діють в межах екосистем, скажімо в Балтійській чи Альпійській).
- Наявність спільного кордону з Європейським Союзом, яка сприяє можливості реалізації спільних проектів за кошти ЄС;
- Можливість фінансування транскордонних проектів у рамках спільних операційних програм ЄС, Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства тощо;
- Наявність спільної технічної інфраструктури в рамках Карпатського Єврорегіону;

- Спільна культурна спадщина;
- Відносно чисте довкілля на території діяльності Єврорегіону;
- Наявність Міжнародного резервату біосфери «Карпати», найбільшого в Європі, на території української, польської та словацької частин Карпатського Єврорегіону.

Слабкі сторони Карпатського Єврорегіону:

- **занадто великий територіальний масштаб асоціації**, що загалом охоплює 19 регіонів п'яти держав, відстань між центрами яких подекуди сягає 500 кілометрів. Це, зрозуміло, спричиняє труднощі у багатосторонніх контактах в рамках асоціації, а співпраця переважно реалізується у двосторонньому форматі;
- стаття 2 Статуту Карпатського Єврорегіону визначає регіональний масштаб організації, але **не вказує, хто є національною стороною**. Оскільки лише у Польщі учасником асоціації є один регіон, регіональні та місцеві органи влади Румунії, Словаччини, Угорщини та України потребують додаткової координації дій в рамках єврорегіону, погодження пропозицій рішень на національному рівні тощо;
- політичне рішення про створення єврорегіону, що охоплює близько 16 мільйонів населення, величезну територію та різні за рівнем розвитку та потребами регіони показує неспроможність повноцінного функціонування структури, породжує **кризу ідентифікації регіонів-учасників себе з асоціацією**, і у свою чергу, послаблює рівень заангажованості частини з них у діяльність Карпатського Єврорегіону;
- **невідповідність компетенцій національних сторін**, що спричинена різними системами адміністративно-територіального устрою у п'яти державах. Це викликає проблему визначення аналогічних адміністративних одиниць з однаковими повноваженнями, особливо на місцевому рівні, в рамках яких могла б розвиватися співпраця;
- **процедури перетину кордону та отримання віз для українських учасників Єврорегіону;**
- **відсутність національного фінансування діяльності української частини Карпатського Єврорегіону** (у Польщі до 2004 року існував досвід урядової підтримки діяльності єврорегіонів);
- **нерівномірність та різні компетенції виконавчих структур кожної з національних сторін**. Для ефективної співпраці регіонів в рамках асоціації оптимальним варіантом стало б утворення професійних виконавчих структур, скажімо у формі асоціацій органів місцевого самоврядування або агенцій регіонального розвитку територій, що входять до кожної з національних частин Карпатського Єврорегіону, що були б уповноважені регіонами виступати відповідними Національними Представництвами, здійснювали б координацію співпраці, забезпечували б участь громад в діяльності Карпатського Єврорегіону, володіли б відповідними компетенціями для здійснення виконавчих функцій у кожній з національних сторін;
- **відсутність єдиних джерел фінансування для всього Карпатського Єврорегіону** в рамках програм співпраці Європейського Союзу.

Проблеми, які потребують вирішення центральними органами виконавчої влади:

1. **Фінансова підтримка української частини Карпатського Єврорегіону**. Головами обласних рад Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей ще 14 листопада 2008 року була задекларована до Кабінету Міністрів України ініціатива **спільної розробки та підписання Угоди щодо регіонального розвитку Українських Карпат** (між Кабінетом Міністрів України - з одного боку та Закарпатською, Івано-Франківською, Львівською та Чернівецькою областями - з іншого). Підписання даної Угоди повинне мати на меті сприяння формуванню ефективної політики Уряду України, спрямованої на сталий розвиток Карпат, підвищення конкурентоспроможності даного регіону, а також визначення та закріплення форми договірних відносин між центральними та місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування регіону

Українських Карпат (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька області) у сфері регіонального розвитку.

Угода повинна визначати пріоритетні напрями і спільні заходи центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спрямовані на забезпечення сталого розвитку Карпат, розробку Стратегії сталого розвитку регіону Українських Карпат на 2012 – 2017 роки, зобов'язання та відповідальність Кабінету Міністрів України з одного боку, та Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької обласних рад – з іншого, щодо виконання Угоди, порядок, обсяг, форми та строки фінансування спільних заходів.

подаємо перелік **пріоритетних напрямків**, за якими здійснюватимуться спільні заходи:

- розробка Стратегії сталого розвитку регіону Українських Карпат на 2012 – 2017 роки;
- розробка Схеми просторового планування регіону Українських Карпат;
- створення ефективної системи охорони навколишнього природного середовища та запобігання природним і техногенним катаклізмам у регіоні Українських Карпат;
- покращення якості людського капіталу у регіоні;
- розвиток туризму шляхом розбудови транспортної, інформаційної та соціальної інфраструктури Українських Карпат з метою збільшення конкурентоспроможності даного регіону;
- збереження автентичної історико-культурної спадщини.

2. Необхідність затвердження Європейською Комісією **окремої операційної програми Європейського Союзу для території Карпат на фінансову перспективу 2014 – 2020 років**. Відповідно, виникає потреба розробки концепції даної програми (робоча назва – «Карпатський горизонт») та її презентація Європейській Комісії. Дана ініціатива знайшла підтримку серед членів Карпатського Єврорегіону, результатом чого стало прийняття рішення «Про напрацювання окремої операційної «Карпатської програми» для її фінансування Європейським Союзом на фінансову перспективу 2014 – 2020 років» на 39-му засіданні Ради МА «Карпатський Єврорегіон».

У зв'язку з початком у вересні 2007 року обговорення Європейською Комісією майбутньої фінансової перспективи з 2013 року, та у зв'язку з прийняттям Європейською Радою 19-20 червня 2008 року проекту «Східне Партнерство», існує **нагальна потреба напрацювання спільної позиції України** щодо того, які програми повинні бути фінансовані Європейською Комісією **у новій фінансовій перспективі 2014 – 2020 років**, та подання пропозиції щодо конкретних інституційних та фінансових розв'язань з даного питання.

У зв'язку з викладеним вище **пропонуємо подати на розгляд Європейській Комісії пропозицію щодо напрацювання у фінансовій перспективі 2014 – 2020 окремої операційної Карпатської програми, який підтримуватиме розвиток Карпатського Єврорегіону**. Дана програма повинна базуватися на зінтегрованому підході до фінансових розв'язань на користь соціально-економічного розвитку регіону Карпат.

3. Адаптація українського законодавства до норм територіальної співпраці Європейського Союзу. У зв'язку з прийняттям III Протоколу до Мадридської конвенції, що розширює можливості застосування положень про Європейські угруповання територіальної співпраці (EGTC) для країн-членів Ради Європи, фактично розпочався процес реформування під вимоги EGTC тих єврорегіонів, до яких українські суб'єкти входять разом з територіальними структурами країн-членів ЄС (Єврорегіони «Буг», «Карпатський», «Верхній Прут» та «Нижній Дунай»). Згідно з вищенаведеним, орган управління єврорегіону, передбачений статтею 9 Закону «Про транскордонне співробітництво», або інакше названа юридична особа, що надалі діятиме від імені єврорегіону та через яку передбачається залучення коштів ЄС до транскордонних проектів і програм єврорегіону, однозначно буде розташовуватись не в Україні, а в країні-члені ЄС і, відповідно, діяти не за законодавством України, а за правовими і нормативними актами цієї країни-члена ЄС та «acquis communautaire».

Через тимчасову відсутність національної нормативно-правової основи, необхідної для ратифікації Україною III Протоколу та його перетворення у частину національного законодавства з урахуванням реалій ЄГТС, необхідно прийняти рішення щодо тлумачення статті 9 Закону України «Про транскордонне співробітництво» у разі утворення органу управління (або іншої юридичної особи), яка виступатиме офіційним (і фінансовим) представником ЄГТС – євро регіонів за участі української сторони.

Йдеться про утворення органу управління або іншої юридичної особи, що виступатиме офіційним представником (і отримувачем коштів ЄС) від імені ЄГТС (Євро регіону), в якості міжнародної асоціації, до якої від кожної країни, суб'єкти якої беруть участь у цій міжрегіональній (міжмуніципальній) структурі (чи, принаймні, від України), входить одна національна юридична особа, яка за законодавством України формується також як асоціація, яку спільно утворюють суб'єкти та учасники транскордонного співробітництва і до якої, відповідно, також можуть входити як центральні органи виконавчої влади, так і суб'єкти приватного права.

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ СПРІЯННЯ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО РЕГІОНУ КАРПАТ

Територія Східних Карпат є одним з найпривабливіших і найрізноманітніших географічних регіонів Центральної Європи. Її відмінною рисою є те, що її утворюють регіони з низьким, як у порівнянні з іншими регіонами своїх держав, так і у європейському масштабі, рівнем соціально-економічного розвитку. Величезний потенціал, який забезпечують людський капітал, природні багатства та культурна спадщина, все ж не використовується відповідним чином. Додатковим аспектом, який залежно від підходу може бути або перешкодою, або перевагою, є той факт, що регіон Східних Карпат розділений зовнішнім кордоном Європейського Союзу. У свою чергу, політичне значення партнерства з Україною для кожної з Карпатських держав має стратегічний вимір.

Важливим аспектом, пов'язаним з розвитком співпраці на території Східних Карпат, є функціонування відповідних, професійних структур співпраці. Єдиною до цього часу спробою створення таких надрегіональних структур була підтримана у 1993 році ініціатива створення Міжрегіональної Асоціації „Карпатський Євро регіон”. Ця амбітна та випереджаюча час політична ініціатива, на жаль, не принесла жодних конкретних результатів. Найважливішими причинами цього є: політичний характер даного об'єднання, створення його „згори”, відсутність юридичної особи та формально юридичних структур співпраці, що робили б можливим співпрацю публічного, приватного та неурядового секторів, а також відсутність системної фінансової підтримки з боку ЄС.

Великі надії на розвиток карпатських територій ніс процес європейської інтеграції і пов'язані з цим сподівання на фінансове сприяння інвестицій та співпраці з бюджету Європейського Союзу. На жаль, можна підсумувати, що до цього часу сприяння для території Східних Карпат з точки зору розширення Європейського Союзу має незначний характер. Крім пілотних фінансових інструментів у передвступному періоді (PHARE CBC, TACIS CBC), а також першими операційними програмами, що реалізувалися в рамках Ініціативи Спільнот INTERREG IIIA 2004 – 2006 і Програм Добросусідства 2004 – 2006 не функціонувала жодна конкретна програма сприяння розвитку Східних Карпат не лише у інвестиційному плані, але також щодо сприяння багатосторонній міжлюдській та інституційній співпраці.

Зміни ситуації не приніс також період програмування 2007 – 2013. На території Східних Карпат функціонують „*de facto*” ідентичні з перспективою 2004 – 2006 фінансові інструменти. З-поміж основних з них можна виокремити наступні:

1. Програми транскордонного співробітництва 2007 - 2013 Європейського інструменту сусідства та партнерства: Польща – Білорусь – Україна; Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна; Румунія – Україна – Молдова.

2. Програми територіальної співпраці Європейського Союзу 2007 – 2013: Польща – Словаччина; Словаччина – Угорщина; Угорщина – Румунія.

3. Програми транснаціональної співпраці Європейського Союзу 2007 – 2013, а саме: Центральна Європа та Південно-Східна Європа.

Для розуміння бачення авторів програм пріоритетів розвитку Карпатських територій у рамках вказаних вище фінансових інструментів, доцільно проаналізувати названі програми та напрямки, які фінансуються Європейським Союзом у кожній з вказаних вище програм.

ПРОГРАМА ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПОЛЬЩА – БІЛОРУСЬ – УКРАЇНА 2007 – 2013 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІНСТРУМЕНТУ СУСІДСТВА ТА ПАРТНЕРСТВА

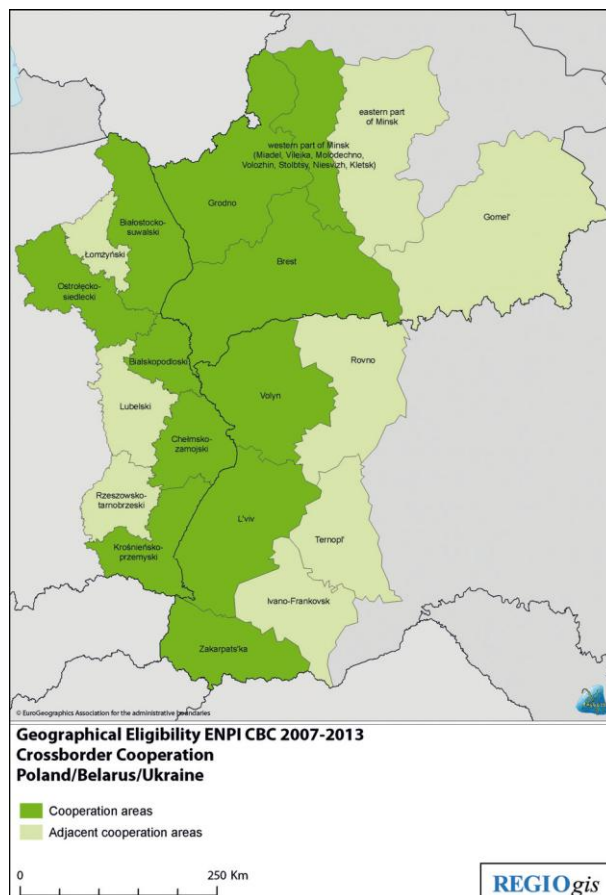
Програма була подана Європейській Комісії у червні 2008 року, поправлена версія із врахуванням зауважень Комісії була повторно надіслана 10 жовтня 2008 року. Програму було затверджено 6 листопада 2008 року.

Територія реалізації програми

До складу Території Програми входять регіони співпраці та прилеглі регіони співпраці, в тому числі наступні адміністративні одиниці:

- у **Польщі**: Кросненсько-Перемишльський субрегіон (Підкарпатське воєводство), Бялостоцько-Сувацький субрегіон (Підляське воєводство), Бяльско-Подляський і Хелмсько-Замойський субрегіони (Любельське воєводство), Остроленсько-Седлецький субрегіон (Мазовецьке воєводство), а також прилеглі регіони співпраці: Жешувсько-Тарнобжезький субрегіон (Підкарпатське воєводство), Ломжинський субрегіон (Підляське воєводство) та Люблінський субрегіон (Люблінське воєводство)
- у **Білорусі**: Гродненська область, Брестська область, сім західних районів в Мінській області: Мядель, Вілейка, Молодечно, Воложин, Столбци, Несвіж, Клецк та прилеглі регіони співпраці: східна частина Мінської (15 районів і місто Мінськ) та Гомельська область
- в **Україні**: Львівська, Волинська, Закарпатська області, а також прилеглі регіони співпраці: Рівненська, Тернопільська та Івано-Франківська області

Мета програми – підтримка процесів прикордонного розвитку. Основна мета Програми відповідає Стратегічному Документу Європейського Інструменту Сусідства і Партнерства 2007-2013 (Стратегічний Документ)¹ Європейської Комісії, а також чотирьом цілям, визначеним в Стратегічному Документі. Програма включає три пріоритети й сім заходів, за допомогою яких повинна бути досягнута основна мета. Три заходи в рамках Пріоритету 1 відповідають Цілі 1 (Сприяння соціально-економічному розвитку у регіонах по обидві сторони спільних кордонів) Стратегічного Документа. Два заходи Пріоритету 2 відповідають Цілі 2 (Співпраця з метою вирішення спільних проблем у сферах, як, наприклад, довкілля, здоров'я населення та запобігання і боротьба з організованою злочинністю) Стратегічного Документа. Крім того, захід 2.2 відповідає Цілі 3 (Забезпечення ефективних та

¹ Прийнято на підставі с. 7 п. 3 Постанови (ЄК) № 1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року, що встановлює загальні положення для розробки Європейського інструменту сусідства і партнерства, OJ L 310, 9.11.2006

безпечних кордонів) Стратегічного Документа. Два заходи Пріоритету 3 відповідають Цілі 4 (Підтримка ініціатив співпраці місцевих громад прикордоння) Стратегічного Документа.

Бюджет Програми складає 186, 201 млн. євро.

Пріоритети

Пріоритет 1. Підвищення конкурентоздатності прикордонних територій.

Спрямований на покращення та забезпечення кращих умов для підприємництва, розвитку туризму та транспортного зв'язку.

- Захід 1.1. Покращення умов для підприємництва.
- Захід 1.2. Розвиток туризму.
- Захід 1.3 Покращення доступу до регіону.

Пріоритет 2. Покращення якості життя.

Спрямований на запобігання екологічним загрозам та покращення раціонального економічного використання природних ресурсів, розвиток відновлювальних засобів енергії та енергозбереження, а також підвищення ефективності прикордонної інфраструктури та процедур перетину кордону, покращення безпеки на кордоні.

- Захід 2.1. Захист довкілля на прикордонних територіях.
- Захід 2.2. Ефективні та безпечні кордони.

Пріоритет 3. Інституційна співпраця та підтримка ініціатив місцевих громад.

Спрямований на проекти, що покращують та підтримують транскордонне співробітництво в рамках розвитку інституційних можливостей, а також місцеві ініціативи для підтримки співробітництва громад.

- Захід 3.1. Покращення можливостей транскордонного співробітництва на регіональному та місцевому рівні.
- Захід 3.2. Ініціативи місцевих громад.

Технічна допомога.

Метою Технічної допомоги є ефективне впровадження Програми через забезпечення компетентної підготовки, управління, виконання, моніторингу, аудиту та контролю Програми, а також через підтримку ініціатив у галузі пошуку партнерів, і промоційно-інформаційних заходів Програми.

Розподіл фінансів відповідно до пріоритетів Програми транскордонного співробітництва Польща – Білорусь – Україна 2007 - 2013

Таблиця 2

Індикативний фінансовий план Програми Транскордонного Співробітництва Польща-Білорусь-Україна Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства, у якому подано індикативну суму фінансування згідно пріоритетів на весь період дії Програми				
Пріоритети та джерела їх фінансування (у євро):				
	Фонд ЄК (a)	Співфінансува ння (b)	Відсоток співфінансув ання (y %) (c)	Всього фонду (d) = (a)+(b)
Пріоритет 1	55 860 410.10	5 586 041.01	10%	61 446 451.11
Пріоритет 2	65 170 478.45	6 517 047.85	10%	71 687 526.30
Пріоритет 3	46 550 341.75	4 655 034.18	10%	51 205 375.93
Технічна допомога (ТД)	18 620 136.70	0.00	-	18 620 136.70
Всього	186 201 367.00	16 758 123.03	9%	202 959 490.03

ПРОГРАМА ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УГОРЩИНА – СЛОВАЧЧИНА – РУМУНІЯ – УКРАЇНА 2007 – 2013 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІНСТРУМЕНТУ СУСІДСТВА ТА ПАРТНЕРСТВА

Процес програмування розпочався у липні 2006 р. і завершився кінцевим обговоренням та погодженням спільної операційної програми (СОП) на зустрічі Робочої Групи у м. Пряшів 5-го вересня 2007 року. Паралельно із процесом програмування здійснювалася Стратегічна Екологічна Оцінка (СЕО). Процес СЕО відбувався у відповідності із постановами ЄС у країнах-членах та на основі консультацій з відповідними українськими органами влади. Проект програми був ухвалений національними органами країн-учасниць. Остаточний варіант документу було погоджено Спільною робочою групою в рамках письмової процедури 31 березня 2008 р. У рамках Робочої Групи під час даного процесу були гармонізовані різноманітні інтереси. Програма була затверджена Європейською Комісією 23 вересня 2008 року.

Територія реалізації програми

Угорщина: Саболч-Сотмар-Берег, Боршод-Абауй-Земплен (додатковий регіон)

Словаччина: Кошицький край, Пряшівський край

Румунія: Марамуреш, Сату-Маре, Сучава (додатковий регіон)

Україна: Закарпатська область, Івано-Франківська область, Чернівецька область (додатковий регіон)

Метою програми є поглиблення та поглиблення співробітництва між Закарпатським, Івано-Франківським та Чернівецьким регіонами України та прийнятими додатковими територіями Угорщини, Румунії та Словаччини в екологічно-, соціально- та економічно-сталий спосіб.

Бюджет Програми складає 68, 638 млн. євро.

Пріоритети

Пріоритет 1: Сприяння економічному та соціальному розвитку

Передача знань та обмін досвідом з метою сприяння спільному розвитку бізнесу та посилення туристичної привабливості території.

Заходами, які згруповані для досягнення цілі даного пріоритету, є наступні:

- Гармонізований розвиток туризму
- Створення кращих умов для розвитку МСП та бізнесу

Пріоритет 2: Покращення навколишнього середовища

Покращення якості повітря, вод, земельних та лісових ресурсів, а також зменшення ризиків нанесення шкоди природному навколишньому середовищу

Заходами, які згруповані для досягнення цілі даного пріоритету, є наступні:

- Охорона навколишнього середовища, стале використання та управління природними ресурсами;
- Готовність до надзвичайних ситуацій.

Пріоритет 3: Покращення ефективності кордону

Підвищення ефективності управління кордоном на українському кордоні

Заходом, який направлений на досягнення цілі даного пріоритету, є наступний:

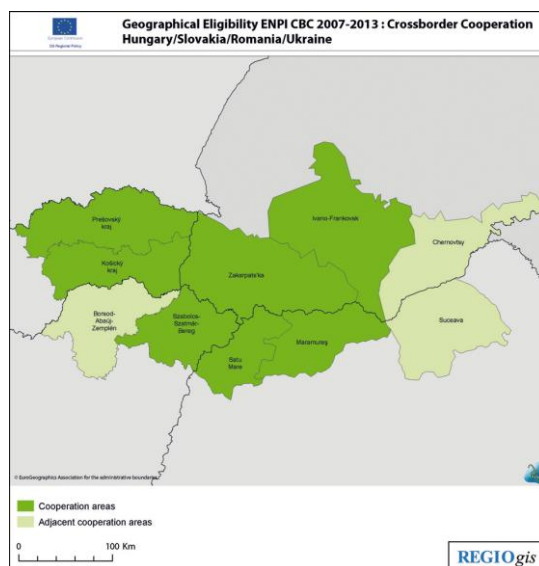
- Удосконалення транспортної інфраструктури перетину кордону та обладнання на прикордонних пунктах контролю.

Пріоритет 4: Підтримка співробітництва «люди-людям»

Удосконалення ефективності державних послуг та підвищення взаєморозуміння між різноманітними групами суспільства

Заходами, які згруповані для досягнення цілі даного пріоритету, є наступні:

- Інституційне співробітництво;
- Співробітництво „люди-людям” малого масштабу.

Технічна допомога. Метою Технічної допомоги є ефективне впровадження Програми через забезпечення компетентної підготовки, управління, виконання, моніторингу, аудиту та контролю Програми, а також через підтримку ініціатив у галузі пошуку партнерів, і промоційно-інформаційних заходів Програми.

Розподіл фінансів відповідно до пріоритетів програми

Таблиця 3

Пріоритети	% загального бюджету	Розмір у Євро
ПРІОРИТЕТ 1: Економічний та соціальний розвиток	15	10,295,742
1.1. Гармонізований розвиток туризму	10	6,863,828
1.2. Створення кращих умов для розвитку МСБ та бізнесу	5	3,431,914
ПРІОРИТЕТ 2: Покращення якості навколишнього середовища	25	17,159,571
2.1. Охорона навколишнього середовища, стале використання та управління природними ресурсами	10	6,863,828
2.2. Готовність до надзвичайних ситуацій	15	10,295,742
ПРІОРИТЕТ 3: Покращення ефективності кордону	30	20,591,485
3.1. Покращення транспортної інфраструктури перетину кордону та обладнання на пунктах прикордонного контролю	30	20,591,485
ПРІОРИТЕТ 4: Підтримка співробітництва „люди-людям”	20	13,727,657
4.1. Інституційне співробітництво	15	10,295,742
4.2. Маломасштабне співробітництво „люди-людям”	5	3,431,914
Технічна допомога	10	6,863,828
Загальна сума:	100	68,638,283

ПРОГРАМА ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА РУМУНІЯ – УКРАЇНА – МОЛДОВА 2007 – 2013 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІНСТРУМЕНТУ СУСІДСТВА ТА ПАРТНЕРСТВА

Програма була затверджена Європейською Комісією 29 липня 2008 року.

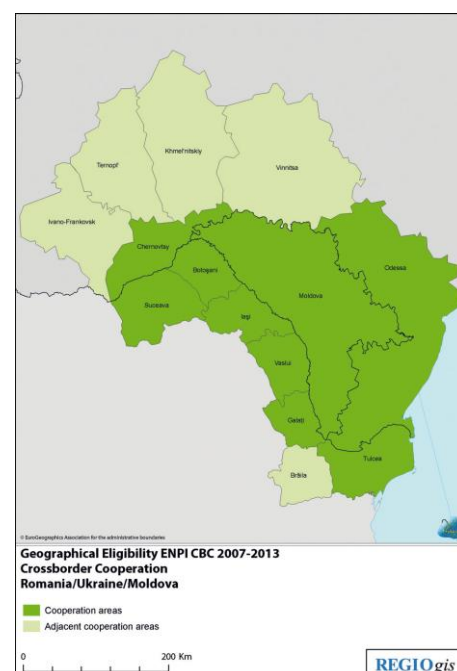
Територія реалізації програми

Румунія: Сучава, Ботошани, Яси, Васлу, Галац і Тулча, а також додатковий регіон – повіт Браїла.

Україна: Одеська і Чернівецька області, а також додаткові регіони: Івано-Франківська і Вінницька області, десять районів Хмельницької області (Віньковецький, Чемеровецький, Хмельницький, Кам'янець-Подільський, Летичівський, Дунаєвецький, Держинський, Новоушицький, Ярмолинецький, Городецький) та дванадцять районів Тернопільської області (Тернопільський, Бережанський, Підгайцівський, Теремовлянський, Монастириський, Гусятинський, Чортківський, Борщівський, Заліщицький, Бучацький).

Молдова: ціла країна.

Мета програми – створення зв'язків між Румунією, Україною та Молдовою для допомоги прикордонним областям у подоланні спільних проблем

розвитку, співробітництва та пошуку спільних рішень.

Бюджет Програми складає 126, 718 млн. євро.

Пріоритети

Пріоритет 1: Формування конкурентоздатної економіки на прикордонній території. *Має на меті поліпшення економічної ситуації прикордонних територій шляхом підтримки диверсифікації і модернізації економіки.*

Заходи:

1.1. Поліпшення продуктивності і конкурентоспроможності в міських і сільських регіонах;

1.2. Ініціативи співробітництва у сфері транспорту та енергетичної інфраструктури.

Пріоритет 2: Екологічні виклики і готовність до надзвичайних ситуацій. *Має на меті розробку довгострокових рішень екологічних проблем, з якими стикаються прикордонні області, особливо ті, які пов'язані з надзвичайними екологічними ситуаціями, коли скоординований підхід є надзвичайно важливим.*

Заходи:

2.1. Спільне вирішення екологічних проблем, зокрема готовність до надзвичайних ситуацій;

2.2. Водопостачання, управління стічними водами.

Пріоритет 3: Співпраця «людина до людини». *Має на меті сприяння більшій взаємодії між людьми і громадами, що живуть в прикордонних областях.*

Заходи:

3.1. Місцеві та регіональні адміністрації, підтримка організацій громадянського суспільства та місцевих громад;

3.2. Освітній, соціальний та культурний обмін.

Технічна допомога. Мета Технічної допомоги – досягти реального і ефективного виконання Програми через підготовку, моніторинг, адміністративну і технічну підтримку і забезпечення якомога ширшої участі громадськості. Технічна допомога складатиметься з двох головних компонентів:

1. Управління програмою та її виконання.

2. Інформування.

Розподіл фінансів відповідно до пріоритетів програми

Пріоритети	% загального бюджету	Розмір у євро
Формування конкурентоздатної економіки на прикордонній території	45	56,668,623
Екологічні виклики і готовність до надзвичайних ситуацій	35	44,976,391
Співпраця «людина до людини»	10	12,401,246
Технічна допомога	10	12,671,807
Загальна сума:	100	126,718,067

ОПЕРАЦІЙНА ПРОГРАМА «ПОЛЬЩА - СЛОВАЧЧИНА»

Програма Європейської територіальної співпраці, співфінансована Європейським фондом регіонального розвитку

20 грудня 2007 року Європейська Комісія затвердила програму транскордонної співпраці між Польщею та Словацькою Республікою на період 2007 – 2013 років. Програма реалізується в рамках Європейської територіальної співпраці та має загальний бюджет 185 млн. євро. Вклад ЄС із Європейського фонду регіонального розвитку складає 157 млн. євро, що становить 1.8% загального бюджету ЄС, призначеного на Європейську територіальну співпрацю в рамках політики згуртованості на 2007 – 2013 роки.

Територія реалізації програми

Польща: Бельсько-Бяльські, Новосондецькі та Кросненсько-Перемишльський регіони, а також Овіцімські, Пщиські, Жешівський повіти та місто Жешів як додаткові регіони;

Словаччина: Жилінський та Прешівський краї.

Мета програми. Територія реалізації програми характеризується низьким рівнем соціально-економічного розвитку та проблемами на ринку праці. Слабким місцем регіону є низький рівень розвитку транспортної та комунікаційної інфраструктури, що створює перешкоди для транскордонної співпраці та створення мереж співпраці. Різноманітність природних ресурсів, багата культурна та історична спадщина є потенціалом, який, однак, треба берегти та підтримувати. Загальною метою програми є використання партнерського підходу для посилення польсько-словацької співпраці, а також підтримка сталого розвитку транскордонного регіону шляхом вдосконалення транскордонної інфраструктури, сприяння соціально-економічному, екологічному та культурному розвитку та впровадження мікропроектів для сприяння міжлюдській співпраці.

Очікуваний вплив. Очікується, що програма сприятиме просторовій інтеграції, покращення доступності до прикордонних територій, елімінації існуючих бар'єрів у транспортній, комунікаційній та екологічній інфраструктурі. Шляхом реалізації проектів у галузі попередження надзвичайних ситуацій, туризму та збереження культурної і природної спадщини транскордонна територія повинна стати привабливішою для туристів та інвесторів. Очікується також пошук партнерської співпраці між інституціями ринку праці, дослідницькими центрами, школами та іншими організаціями.

Пріоритети

Пріоритет 1. Розвиток транскордонної інфраструктури (43% бюджету).

Цей пріоритет має на меті удосконалення транскордонної інфраструктури, спрямоване на просторову інтеграцію, безпеку, покращення доступності та привабливості території для мешканців, інвесторів і туристів.

Пріоритет 2. Соціальний та економічний розвиток (34% бюджету). У рамках цього пріоритету передбачається промоція партнерської співпраці з метою сталого соціально-економічного, екологічного та культурного розвитку польсько-словацького транскордонного регіону.

Пріоритет 3. Підтримка місцевих ініціатив (17% бюджету). Даний пріоритет має на меті сприяння місцевим ініціативам та створення транскордонних контактів шляхом реалізації мікропроектів, що базуватимуться на міжлюдській співпраці.

Пріоритет 4. Технічна допомога (6% бюджету). Пріоритет полягає у наданні технічної допомоги в управлінні програмою, здійсненні моніторингу, оцінку та контролю її реалізації.

Розподіл фінансів відповідно до пріоритетів програми

Пріоритет	Вклад ЄС	Національне співфінансування	Загальний бюджет
Розвиток транскордонної інфраструктури	67 685 338	11 944 471	79 629 809
Соціальний та економічний розвиток	53 518 639	9 444 466	62 963 105
Підтримка місцевих ініціатив	26 759 320	4 722 233	31 481 553
Технічна допомога	9 444 466	1 666 670	11 111 136

ВСЬОГО**157 407 763****27 777 840****185 185 603****ОПЕРАЦІЙНА ПРОГРАМА «УГОРЩИНА - СЛОВАЧЧИНА»****Програма Європейської територіальної співпраці, співфінансована Європейським фондом регіонального розвитку**

20 грудня 2007 року Європейська Комісія затвердила програму транскордонної співпраці між Угорщиною та Словацькою Республікою на період 2007 – 2013 років. Програма реалізується в рамках Європейської територіальної співпраці та має загальний бюджет 208 млн. євро. Вклад ЄС із Європейського фонду регіонального розвитку складає 176 млн. євро, що становить 2 % загального бюджету ЄС, призначеного на Європейську територіальну співпрацю в рамках політики згуртованості на 2007 – 2013 роки.

Територія реалізації програми

Угорщина: регіони Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Pest, Nógrád, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Budapest;

Словаччина: Братиславський, Трнавський, Нітранський, Банськобистрицький та Кошицький краї.

Мета програми – підвищення рівня економічної та соціальної інтеграції угорсько-словацької прикордонної території шляхом посилення економічної

конкурентоспроможності, підвищення соціальної та культурної згуртованості поміж людьми та громадами, покращення доступності та комунікації, а також охорона природних ресурсів.

Очікуваний вплив включатиме покращення транскордонних взаємозв'язків, посилення спільного управління публічними послугами та ресурсами, розвиток бізнесу та туристичних продуктів, підвищення мотивації місцевих громад щодо їх залучення до транскордонної співпраці, підвищення рівня привабливості регіону. Для оцінки впливу програми на населення, довкілля, економіку використовуватиметься низка індикаторів. Так, від вдосконалення інфраструктури (велосипедні доріжки, мости та дороги) користь отримають 250 000 осіб, 650 жінок візьмуть участь у спільних навчаннях та освітніх заходах, 5000 осіб отримають користь від використання відновлювальної енергетики.

Пріоритети

Пріоритет 1. Економіка та суспільство (41% бюджету). Цей пріоритет має на меті розвиток транскордонної економічної співпраці шляхом підтримки розвитку інфраструктури бізнесу, розвиток співпраці у галузі досліджень, технологічного розвитку та інновацій, підтримка спільного використання кадрових ресурсів в освіті та на ринку праці, ініціювання міжлюдської співпраці. Підтримка також буде надана спільним проектам у галузі туризму та охорони здоров'я, а також розвитку мереж та партнерств.

Пріоритет 2. Довкілля, охорона природних ресурсів та доступність (53% бюджету). Метою цього пріоритету є посилення спільних акцій, спрямованих на збереження природного довкілля. Основна увага буде зосереджена на розвитку транспортної інфраструктури, включаючи будівництво доріг, транскордонних об'єктів вздовж річок та публічний транспорт, комунікаційну інфраструктуру.

Пріоритет 3. Технічна допомога (6% бюджету). Технічна допомога надаватиметься при впровадженні програми, здійсненні моніторингу, оцінки та контролю її реалізації.

Розподіл фінансів відповідно до пріоритетів програми

Пріоритет	Вклад ЄС	Національне співфінансування	Загальний бюджет
Економіка та суспільство	72 363 556	12 770 039	85 133 595
Довкілля, охорона природних ресурсів та доступність	93 543 134	16 507 612	110 050 746
Технічна допомога	10 589 789	1 868 786	12 458 575
ВСЬОГО	176 496 479	31 146 437	207 642 916

ОПЕРАЦІЙНА ПРОГРАМА «УГОРЩИНА - РУМУНІЯ»

Програма Європейської територіальної співпраці, співфінансована Європейським фондом регіонального розвитку

21 грудня 2007 року Європейська Комісія затвердила програму транскордонної співпраці між Угорщиною та Румунією на період 2007 – 2013 років. Програма реалізується в рамках Європейської територіальної співпраці та має загальний бюджет 275 млн. євро. Вклад ЄС із Європейського фонду регіонального розвитку складає 224 млн. євро, що становить 2.6% загального бюджету ЄС, призначеного на Європейську територіальну співпрацю в рамках політики згуртованості на 2007 – 2013 роки.

Територія реалізації програми

Угорщина: регіони Саболч-Сатмар-Берег, Гайду-Бігар, Бекеш, Чонград;

Румунія: Сату-Маре, Біхор, Арад, Тіміш.

Мета програми – наблизити населення, громади та економічні суб'єкти прикордонних територій з метою сприяння спільному розвитку території, розбудови її сильних сторін.

Очікуваний вплив. Програма має на меті покращення транспортної інфраструктури з метою сприяння кращому доступу до прикордонної території, покращення обміну інформацією, ефективному використанню та збереженню природних ресурсів. Більше того, будуть посилені економічні зв'язки у прикордонній території задля сприяння сталому економічному розвитку та підвищення конкурентоспроможності. Також метою заходів програми є поглиблення соціального та культурного взаємозв'язку між людьми та громадами. Це дозволить забезпечити гендерну рівність, участь осіб з особливими потребами та представників національних меншин, сприятиме захисту довкілля з метою підтримки сталого розвитку.

Пріоритети

Пріоритет 1. Покращення передумов для спільного сталого розвитку на території співпраці (48,9% бюджету). Цей пріоритет має на меті удосконалення транспортної інфраструктури, транскордонної комунікації та захист довкілля.

Захід 1.1. Покращення транскордонної транспортної інфраструктури:

- 1.1. Будівництво та ремонт доріг, велосипедних доріжок тощо;
- 1.2. Розвиток залізничної мережі: модернізація станцій, гармонізація розкладів руху тощо;
- 1.3. Розробка досліджень та планів.

Захід 1.2. Покращення транскордонної комунікації:

- 1.2.1 Розвиток транскордонної інтернет-інфраструктури;
- 1.2.2 Програми залучення громад: розвиток ІТ технологій, особливо щодо надання публічних послуг;
- 1.2.3 Транскордонна передача інформації: транскордонні публікації, теле- та радіопрограми, навчання;
- 1.2.4 Проведення досліджень.

Захід 1.3: Охорона довкілля

- 1.3.1 Охорона довкілля та природних ресурсів: гармонізація законодавства, приязне до довкілля використання земельних ресурсів тощо;
- 1.3.2 Управління гідроресурсами: відновлення басейнів річок, тощо;
- 1.3.3 Зменшення рівня забруднення – управління відходами;
- 1.3.4 Розробка досліджень та планів.

Пріоритет 2. Посилення соціального та економічного взаємозв'язку прикордонних територій (41,3% бюджету). У рамках пріоритету передбачається співпраця у галузі бізнесу, освіти, ринку праці, охорони здоров'я та управління загрозами. Метою пріоритету є сприяння підвищенню економічної конкурентоспроможності прикордонної території шляхом розвитку бізнес оточення, а також покращення людських ресурсів.

Захід 2.1. Підтримка транскордонної співпраці у галузі бізнесу:

- 2.1.1 Розвиток бізнес інфраструктури;
- 2.1.2 Співпраця між бізнесом;
- 2.1.3 Розвиток туризму.

Захід 2.2: Промоція співпраці у галузі досліджень та інновацій:

- 2.2.1 Розвиток спільної дослідницької інфраструктури;
- 2.2.2 Співпраця між секторами, залученими до R&D;
- 2.2.3. Реалізація спільних дослідницьких проектів;
- 2.2.4 Розробка досліджень та планів.

Захід 2.3: Співпраця на ринку праці та в освітній галузі:

- 2.3.1 Співпраця між освітніми установами;
- 2.3.2 Співпраця на ринку праці.

Захід 2.4: Охорона здоров'я та попередження спільних загроз:

- 2.4.1 Розвиток спільної інфраструктури охорони здоров'я та попередження ризиків;
- 2.4.2 Спільна розбудова інституцій, координація та навчання у даній галузі.

Захід 2.5: Співпраця громад:

Заходи «людина до людини»: спільні культурні та спортивні події, розбудова інституцій, співпраця між освітніми установами тощо.

Пріоритет 3. Технічна допомога (9,8% бюджету). Включає заходи щодо підтримки реалізації програми. Надаватиме підтримку операційній програмі щодо підготовки проектів, управління програмою, оцінки її реалізації та гласності.

Розподіл фінансів відповідно до пріоритетів програми

Пріоритет	Вклад ЄС	Національне співфінансування	Загальний бюджет
Покращення передумов для спільного сталого розвитку на території співпраці	114 482 217	20 202 744	134 684 961
Посилення соціального та економічного взаємозв'язку прикордонних територій	96 524 222	17 033 686	113 557 908
Технічна допомога	13 468 496	13 468 496	26 936 992
ВСЬОГО	224 474 935	50 704 926	275 179 861

ОПЕРАЦІЙНА ПРОГРАМА «ЦЕНТРАЛЬНА ЄВРОПА»

Програма Європейської територіальної співпраці, співфінансована Європейським фондом регіонального розвитку

3 грудня 2007 року Європейська Комісія затвердила програму Європейської територіальної співпраці на період 2007 – 2013 років. Програма носить назву «Центральна Європа» та спрямована на сприяння транснаціональній співпраці між 8 країнами-членами ЄС. Загальний бюджет програми складає 298 млн. євро. Вклад ЄС із Європейського фонду регіонального розвитку складає 246 млн. євро, що становить 2.8% загального бюджету ЄС, призначеного на Європейську територіальну співпрацю в рамках політики згуртованості на 2007 – 2013 роки.

Територія реалізації програми

Чехія: ціла країна;

Австрія: ціла країна;

Німеччина: Baden-Wurttemberg, Bayern, Berlin, Brandenburg, Mecklenburg-Vorpommern, Sachsen, Sachsen-Anhalt, Thurengen);

Італія (Emilia-Romagna, Friuli-Venezia Giulia, Liguria, Lombardia, Piemonte, Provincia Autonoma Bolzano/Bozen, Provincia Autonoma Trento, Valle d'Aosta/ Vallee d'Aoste, Veneto);

Угорщина: ціла країна;

Польща: ціла країна;

Словаччина: ціла країна;

Словенія: ціла країна;

Україна: Чернівецька, Івано-Франківська, Волинська, Львівська та Закарпатська області (за умови власного внеску та за рахунок коштів Європейського інструменту сусідства та партнерства).

Мета програми

Затверджена програма є новою програмою у рамках транснаціональної співпраці, хоча більшість партнерів співпрацювали у попередній фінансовій перспективі у рамках Програми INTERREG ІІВ "CADSES", яка на період 2007-2013 років розділена на дві окремі програми: «Центральна Європа» та «Південно-Східна Європа».

Загальною метою програми є посилення територіальної згуртованості, промоція внутрішньої інтеграції та посилення конкурентоспроможності Центральної Європи. Загальній меті підпорядковуються два стратегічні завдання:

- Підвищення конкурентоспроможності Центральної Європи шляхом посилення інновацій та доступності;
- Покращення сталого збалансованого територіального розвитку шляхом підвищення якості стану довкілля та розвитку привабливих міст і регіонів.

Очікуваний вплив. Для оцінки впливу програми на конкурентоспроможність, довкілля, доступність, ідентичність регіону, якість життя у містах та регіонах використовуватиметься низка факторів з огляду на пріоритети Програми. Очікуватиметься, що програма здійснюватиме значний вплив на вирішення сталих розв'язань спільних для регіону проблем.

Пріоритети

Пріоритет 1. Сприяння інноваціям в Центральній Європі (20% бюджету).

- 1.1. посилення рамок для інновацій;
- 1.2. сприяння розвитку знань;
- 1.3. створення можливостей розповсюдження та застосування інновацій.

Пріоритет 2. Покращення доступності до та в рамках Центральної Європи (26% бюджету).

- 2.1. удосконалення центральноевропейського взаємозв'язку;
- 2.2. розвиток багатосторонньої логістичної співпраці;
- 2.3. сприяння сталій (стабільній) та безпечній мобільності;
- 2.4. сприяння інформаційним та комунікаційним технологіям, в тому числі альтернативному вирішенню покращення доступу.

Пріоритет 3. Використання екологічної відповідальності (26 % бюджету)

- 3.1. розвиток високоякісного довкілля шляхом управління та захисту природних ресурсів та спадщини;
- 3.2. зменшення ризиків та впливів природних та антропогенних катастроф (загроз);
- 3.3. сприяння відновлювальній енергетиці та збільшення ефективності енергетики;
- 3.4. підтримка прихильних (позитивних) для довкілля технологій та дій.

Пріоритет 4. Посилення конкурентоспроможності та привабливості міст та регіону (22% бюджету)

4.1. розвиток поліцентричних структур поселення та територіальної співпраці; 4.2. відповідь на територіальні виклики демографічних та соціальних змін; 4.3. капіталізація культурних ресурсів з метою підвищення привабливості міст та регіону)

Пріоритет 5. Технічна допомога (6% бюджету). Технічна допомога надається для імплементації Програми. Фінансове сприяння покриватиме адміністрування, моніторинг, евальвацію та контроль.

Розподіл фінансів відповідно до пріоритетів програми

Пріоритет	Вклад ЄС	Національне співфінансування	Загальний бюджет
Сприяння інноваціям в Центральній Європі	49 202 215	10 077 562	59 279 777
Покращення доступності до та в рамках Центральної Європи	63 962 879	13 100 831	77 063 710
Використання екологічної відповідальності	63 962 879	13 100 831	77 063 710
Посилення конкурентоспроможності та привабливості міст та регіону	54 122 437	11 085 318	65 207 755
Технічна допомога	14 760 664	4 920 221	19 680 885
ВСЬОГО	246 011 074	52 284 763	298 295 837

ОПЕРАЦІЙНА ПРОГРАМА «ПІВДЕННО-СХІДНА ЄВРОПА»

Програма Європейської територіальної співпраці, співфінансована Європейським фондом регіонального розвитку

20 грудня 2007 року Європейська Комісія затвердила програму транснаціональної співпраці «Південно-Східна Європа» на період 2007 – 2013 років. Програма передбачає підтримку Спільнотою регіонів 16 країн-членів ЄС, кандидатів на членство, потенційних кандидатів та третіх держав. Загальний бюджет програми складає 245 млн. євро. Вклад ЄС із Європейського фонду регіонального розвитку складає 206 млн. євро.

Територія реалізації програми

Албанія: ціла країна;

Австрія: ціла країна;

Боснія та Герцеговина: ціла країна;

Болгарія: ціла країна;

Румунія: ціла країна;

Хорватія: ціла країна;

Македонія: ціла країна;

Греція: ціла країна;

Угорщина: ціла країна;

Сербія: ціла країна;

Чорногорія: ціла країна;

Словаччина: ціла країна;

Словенія: ціла країна;

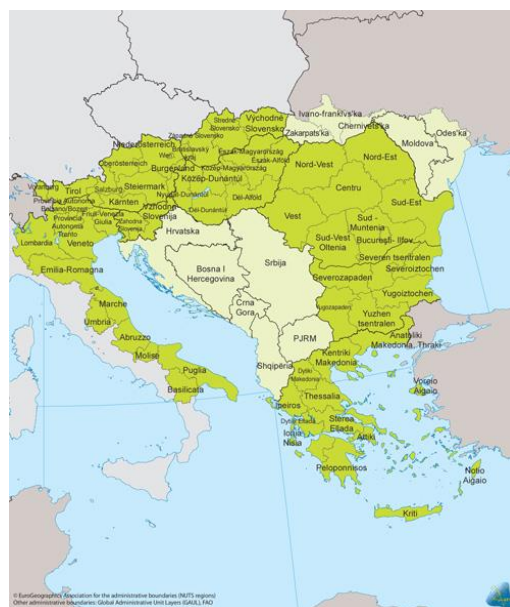
Молдова: ціла країна;

Італія (Emilia Romagna, Friuli-Venezia-Giulia, Lombardia, Bolzano/Bozen, Trento, Veneto, Umbria, Marche, Abruzzo, Molise, Puglia Basilicata);

Україна: Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська та Одеська області.

Мета програми

Загальною метою програми є удосконалення процесу територіальної, економічної та соціальної інтеграції задля забезпечення сталості та конкурентоспроможності шляхом розвитку транснаціональних партнерств. Програма зосереджена на чотирьох тематичних пріоритетах: інновації, довкілля,

доступність, сталий міський розвиток. Програма є конкретною можливістю для Західних Балканів наблизитися до Європейського Союзу, а для сусідніх держав – поглибити стосунки з ЄС.

Очікуваний вплив. Програма сприятиме інноваціям, підприємництву, розвитку інформаційного суспільства шляхом конкретної співпраці. Вона спрямована на підвищення привабливості регіонів та міст, сприяння їх сталому розвитку, доступності та підвищенню якості життя шляхом інтегрованих підходів. Крім того, вона сприятиме інтеграції шляхом підтримки транснаціональної територіальної співпраці на всіх рівнях.

Пріоритети

Пріоритет 1. Сприяння інноваціям та підприємництву.

Пріоритет 2. Охорона довкілля та покращення стану навколишнього середовища.

Пріоритет 3. Покращення рівня доступності до регіону.

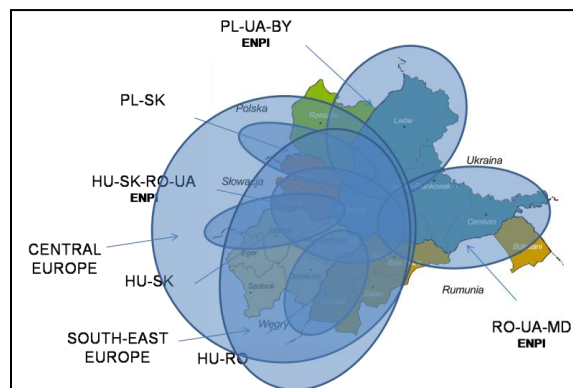
Пріоритет 4. Розвиток транснаціональних синергій для сталого зростання територій

Пріоритет 5. Технічна допомога

Розподіл фінансів відповідно до пріоритетів програми

Пріоритет	Вклад ЄС	Національне спів фінансування	Загальний бюджет
Сприяння інноваціям та підприємництву	44 051 157	7 773 734	51 824 891
Охорона довкілля та покращення стану навколишнього середовища	53 739 828	9 483 499	63 223 327
Покращення рівня доступності до регіону	55 160 834	9 734 265	64 895 099
Розвиток транснаціональних синергій для сталого зростання територій	41 338 329	7 294 999	48 633 328
Технічна допомога	12 401 497	4 133 832	16 535 329
ВСЬОГО	206 691 645	38 420 329	245 111 974

Таким чином, проведений аналіз існуючих фінансових інструментів сприяння розвитку прикордонних територій Карпат (схематичне зображення – на рис. 10) дає можливість констатувати відсутність системного підходу Європейського Союзу до сталого розвитку транскордонного регіону Карпат.

ПЛАНУВАННЯ НАСТУПНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Як сусід і партнер ЄС Україна є одним з найбільших отримувачів коштів ЄС. Фінансування, виділене на допомогу Україні в ефективному впровадженні реформ, за 2007–2010 роки становить 1,5 млрд євро. Проте Україна ніколи не брала участі у визначенні ані суми коштів, ані пріоритетів, на які адається допомога. Без врахування національних пріоритетів виділені ресурси часто не давали найкращі можливі результати.

Щоб забезпечити успішне виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і нового курсу реформ, Україна має змогу заявити про свої інтереси та бути почутою під час розроблення фінансової перспективи ЄС. Багаторічна фінансова перспектива (MAFF) чітко визначає пріоритети та суми витрат об'єднаного бюджету

Європейського Союзу. Наразі чинною є MAFF на 2007–2013 роки, що передбачає виділення 12 млрд євро державам Європейської політики сусідства. Зараз триває розроблення наступної фінансової перспективи (2014–2018 роки), і з початку 2012 року в ній не можна буде змінити жодної коми.

Новий ініціативний підхід України до фінансового планування ЄС матиме успіх за двох умов. По-перше, для того, щоб допомога ЄС була ефективнішою, Україна повинна активно обстоювати свої інтереси до того, як буде остаточно визначено максимальну суму призначених їй коштів, тобто впродовж 2010-2011 років. По-друге, такі жорсткі терміни означають: для того, щоб чітко сформулювати свої пропозиції, Україна має якомога швидше визначити пріоритети своєї політики та вартість втілення їх.

Пріоритети видатків у бюджетах Євросоюзу відображають зміни всередині самого ЄС і демонструють, як його політика фіксується у фінансових документах у грошовому виразі².

Основні пріоритети у MAFF

Період	Пріоритети
1988–1992 (Delors I)	Формування внутрішнього ринку Запобігання бюджетній кризі Об'єднання багаторічної рамкової програми фундаментальних і прикладних досліджень
1993–1999 (Delors II)	Соціальна політика та політика зближення Запровадження єдиної валюти (євро)
2000–2006 (Agenda 2000)	Розширення Союзу Реформування структурних фондів і фондів зближення Реформування Спільної сільськогосподарської політики
2007–2013	Сталий розвиток Охорона та управління природними ресурсами Права громадянина, свобода, безпека та правосуддя ЄС як глобальний партнер
2014–2018 (проект)	Сталий розвиток і робочі місця Клімат і енергетика Глобальна Європа

Поточний MAFF. Нові акценти, такі як економічне зростання, працевлаштування, свобода, безпека та правосуддя, з'явилися у MAFF на 2007–2013 роки. Навіть більше, у поточній фінансовій перспективі фінансування виділяється на три ключові для ЄС сфери :

Регіональна політика: соціальний та економічний розвиток; фінансується за статтею бюджету “Зближення задля зростання та працевлаштування”.

Зовнішня політика, мета якої полягає в посиленні ролі ЄС у світі; фінансується за статтею “ЄС як глобальний гравець”.

Секторна політика, що реалізується через програми для місцевих громад; фінансується переважно за статтями “Конкурентоспроможність задля зростання та працевлаштування” та “Права громадянина”.

Статті поточної фінансової перспективи на 2007–2013 роки

Бюджетні статті 2007–2013	Суми, млн. євро
<u>1. Стале зростання</u>	385,392
1а. Конкурентоспроможність задля зростання та працевлаштування	77,362
1б. Зближення задля зростання та працевлаштування	308,030
<u>2. Охорона та управління природними ресурсами</u>	367,944
<u>3. Права громадянина, свобода, безпека та правосуддя</u>	10,770
3а. Свобода, безпека та правосуддя	6,630
3б. Права громадянина	4,140

² За матеріалами звіту «Фінансова перспектива ЄС на 2014-2018 роки: способи впливу» (автори Вікторія Гуменюк, Катерина Зарембо, Анна Білоус)

4. ЄС як глобальний гравець	49,463
Загальний бюджет	864,169

Поточне фінансування Євросоюзу для України. Європейський Союз систематично надає фінансову допомогу сусіднім країнам для “підтримання їхнього розвитку та підвищення стабільності у Східній Європі загалом”.

Упродовж останніх років відносини між Україною та ЄС визначалися Європейською політикою сусідства (ENP), а допомога ЄС надавалася через новий Європейський інструмент сусідства та партнерства (ENPI). Цей інструмент було започатковано 2007 року замість програм технічної допомоги TACIS і MEDA. Основні відмінності нового інструменту від попередніх полягають у стратегічній природі та запровадженні нового типу допомоги: бюджетної підтримки. Крім того, запровадження ENPI спростило систему управління підтримкою ЄС, замінивши ним більш як 30 інструментів, які використовували до 2007 року.

У результаті запровадження нової політичної ініціативи, яка виходить за рамки ENP, а саме Східного партнерства, у травні 2009 року ENPI було виділено додатково 350 млн євро, а у фінансовій перспективі на 2007–2013 роки його загальне фінансування становить 12 млрд євро.

Кошти виділяють кожній країні-партнеру в рамках ENP через національні, регіональні програми і програми транскордонного співробітництва. Ці кошти призначено для задоволення потреб цих країн і надаються відповідно до їхньої здатності до засвоєння. Якщо країна-партнер досягає суттєвого прогресу, їй можуть виділити додаткові кошти через Механізм сприяння реформам управління та Фонд інвестиційного інструменту сусідства.

Згідно з поточною фінансовою перспективою на 2007–2013 роки Інструмент європейської політики сусідства фінансується у рамках статті “Зовнішня політика”.

Що отримує Україна від ЄС? У Таблиці 3 представлено пріоритети фінансування допомоги у розрізі програм на 2007–2010 роки, в яких Україна бере участь.

ENPI 2007–2010: програми за участю України

Пріоритети	Індикативний бюджет, млн. євро
Національна індикативна програма (повністю призначена Україні)	
Підтримка демократичного розвитку та належного урядування	148,2
Підтримка регуляторної реформи та розбудова адміністративної спроможності	148,2
Підтримка інфраструктурного розвитку	197,6
Разом	494,0
Східна регіональна індикативна програма	
Мережі	56–78
Довкілля та лісове господарство	56–78
Прикордонне та міграційне регулювання, боротьба з міжнародною злочинністю, митна служба	45–67
Міжлюдські контакти, інформація та підтримка	22–34
Протипіхотні міни, вибухонебезпечні залишки війни, стрілецька та легка зброя	11–22
Разом	223,5
Міжрегіональна індикативна програма	
Сприяння реформам через надання консультацій	40,0
Сприяння вищій освіті та мобільності студентів	218,6
Сприяння співпраці між місцевими суб'єктами в країнах-партнерах і в ЄС	14,3
Сприяння виконанню ENP і партнерства з Росією	—
Сприяння інвестиційним проектам у країнах-партнерах за ENP	250,0
Разом	523,9

Індикативна програма транскордонного співробітництва	
Польща/Білорусь/Україна	97,1
Угорщина/Словаччина/Україна/Румунія	35,8
Румунія/Молдова/Україна	66,1
Чорне море	9,0
	Разом
	208,0
СУКУПНО	1 449,4

Унікальність ENPI у тому, що цей інструмент, призначений для країн-партнерів ЄС, містить такі механізми допомоги, які були доступними тільки країнам – кандидатам на вступ до ЄС. Однак попри те, що Україна – один з найбільших отримувачів коштів ENPI, вона виявляє нездатність ефективно використати цю допомогу. Одна з причин – її пасивна позиція. Україна бере участь у процесі розроблення стратегічних документів: Стратегічного документа країни, індикативних програм, але вже на тій стадії, коли граничну суму фінансування визначено європейською стороною. Тому ми впевнені: що раніше Україна почне брати участь у процесі розроблення МАFF, то кращими будуть результати фінансової допомоги ЄС.

Процес розроблення фінансової перспективи відбувається і на міжурядовому, і на наддержавному рівнях. Європейська Комісія починає “гру” та вносить проект фінансової перспективи на обговорення Ради Міністрів. Потім проект обговорюють і одностайно схвалюють глави держав-членів на рівні Європейської Ради. Цей крок покликаний засвідчити, що можливі суперечності та “глухі кути” між міністрами ЄС подолано. Далі Рада Міністрів обговорює та узгоджує проект з Європейським Парламентом. Отримання згоди від Парламенту та одностайне затвердження фінансової перспективи Радою Міністрів є підставою для укладання Міжінституційної угоди між Європарламентом, Радою та Комісією. У процесі розробки МАFF кожна держава – член ЄС має право вето.

Європейський Парламент, Європейська Комісія та Рада Міністрів укладають обов’язкову для виконання Міжінституційну угоду, яка затверджує багаторічну фінансову перспективу та визначає механізми її виконання.

Міжінституційна угода встановлює правила та процедури для управління фінансовою перспективою на кожен рік (процедури перегляду, технічного коригування тощо).

Чинну Міжінституційну угоду було затверджено у травні 2006 року. Вона охоплює період 2007–2013 років. Угодою передбачено співпрацю у вигляді тристоронніх зустрічей (між Президентом Ради, міністрами економіки та фінансів, головою Комітету Європейського Парламенту з питань бюджету і членом Європейської Комісії, відповідальним за бюджет), після чого зазвичай відбувається процедура узгодження між Радою та Парламентом за участю Європейської Комісії у ролі спостерігача.

Процедура розроблення фінансової перспективи ЄС

Внаслідок ухвалення Лісабонської угоди процедура прийняття фінансової перспективи зазнає певних змін. Коротко, вони полягають у такому: фінансова перспектива ухвалюється на термін п’ять років (а не сім). Роль Європейського Парламенту збільшується: ухвалення проекту на третій стадії через позитивне голосування простою більшістю депутатів (не тільки дорадчі функції). Остаточне рішення затверджується постановою Ради Міністрів (а не Міжінституційною угодою).

У формуванні багаторічної фінансової перспективи ЄС беруть участь різноманітні інституції, політична атмосфера в яких впливає на кінцевий документ. Чотири центральні органи ЄС залучено до розроблення МАFF: Європейська Комісія, Європейський Парламент, Рада Міністрів (ECOFIN) і Європейська Рада. Всі вони покликані захищати інтереси Союзу, проте деякі інституції більш схильні лобювати національні інтереси. Тому розрізняємо наднаціональний і національний рівні у процесі розроблення фінансової перспективи.

Європейська Комісія та Європейський Парламент – це органи наднаціонального рівня. Європейський Парламент складається з депутатів, обраних на фіксований термін – п'ять років. Члени Європейського Парламенту представляють громадян Європейського Союзу. Однак вони не гуртуються за державами, а радше об'єднуються за сімома загальноєвропейськими політичними групами. Після обрання Європейський Парламент призначає Європейську Комісію на відповідний п'ятирічний термін.

Європейська Рада та Рада Міністрів представляють національний рівень. Ці інституції складаються з відповідних представників держав – членів ЄС, які обіймають відповідні посади у своїх країнах. Європейська Рада складається з глав держав або урядів держав – членів ЄС. Рада Міністрів складається з відповідних міністрів держав – членів ЄС, які збираються згідно з обговорюваними темами. Зокрема Рада Міністрів ЄС з питань економіки та фінансів (ECOFIN), що бере участь у розробленні фінансової перспективи, складається з міністрів економіки та фінансів держав – членів ЄС. Ця відмінність важлива, оскільки Європейська Рада та Рада Міністрів де-факто виражають погляди держав – членів ЄС, тимчасом як Європейська Комісія та Європейський Парламент відповідають за загальну політику Європейського Союзу.

Як отримувач допомоги Україна ніколи не виявляла ініціативу та не впливала на визначення пріоритетів, які згодом фінансувалися в рамках ENPI. Інакше кажучи, Україна пасивно отримувала те, що їй давав ЄС, і не лобювала ані свої пріоритети, ані обсяг допомоги. Україні час змінити свій підхід і виявити рішучі наміри щодо європейської інтеграції та спроможність здійснювати реформи. Утім, потрібно пам'ятати про дві проблеми. Якщо лобювання інтересів є малопоширеною практикою в українській політичній культурі, то лобювання в ЄС третіми країнами взагалі нечуване. Тому Україна має докласти величезних зусиль, щоб стати першопрохідцем і розробити потужну стратегію лобювання. По-перше, щоб бути ефективним лобістом, український уряд і недержавні організації повинні узгодити стратегічні пріоритети національного розвитку. По-друге, потрібно з'ясувати потреби, інакше кажучи, “вартість” українських реформ. Нарешті, треба визначити ключових гравців в ЄС і звернутися до них.

Існує три рівні, через які можна здійснювати лобювання:

- 1) рівень інституцій;
- 2) рівень посадовців;
- 3) рівень держав.

Дуже важливо, щоб запропоновані заходи здійснювалися якомога швидше, тобто до кінця 2011 року, коли вноситься проект фінансової перспективи. Найголовніше завдання – сформулювати, *що саме* Україна хоче сказати Євросоюзу, і тут Україна не може марнувати часу.

ПЕРЕДУМОВИ РОЗРОБКИ ОКРЕМОЇ ОПЕРАЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ ЄС ДЛЯ РЕГІОНУ КАРПАТ

Слід зазначити, що в рамках ЄС на даний час реалізовується 13 програм, що відображають власне екосистемний підхід Європейської Комісії до вирішення проблем розвитку прикордонних територій, а саме: Альпійський простір, Атлантична територія, Регіон Балтійського моря, Кариби, Індійський океан, Мадейра – Азури – Канарські острови, Регіон Північного моря, Північно-Західна Європа, Північна периферія, Південно-Східна Європа, Південно-Західна Європа, Середземномор'я, Центральна Європа.

Серед вказаних програм існує програма, яка реалізовується в рамках гірської екосистеми – «Альпійський простір». Програма Альпійський простір реалізується в рамках Європейської територіальної співпраці та має загальний бюджет 130 млн. євро. Вклад ЄС із Європейського фонду регіонального розвитку складає 98 млн. євро, що становить 1.1% загального бюджету ЄС, призначеного на Європейську територіальну співпрацю в рамках політики згуртованості на 2007 – 2013 роки.

- Територія реалізації програми
- + Австрія: ціла країна;
  - + Франція: Rhône-Alpes, Provence-Alpes-Côte d'Azur, Franche-Comté, Alsace;
  - + Німеччина: districts of Oberbayern and Schwaben (in Bayern), Tübingen and Freiburg (in Baden-Württemberg);
  - + Італія: Lombardia, Friuli Venezia Giulia, Veneto, Trentino-Alto Adige, Valle d'Aosta, Piemonte, Liguria;
  - + Словенія: ціла країна;
  - + Ліхтенштейн: ціла країна;
  - + Швейцарія: ціла країна.

Мета програми – підвищення конкурентоспроможності та привабливості території співпраці шляхом проведення спільних заходів у тих галузях, в яких транснаціональна співпраця є більш ефективною, а також є необхідними стали рішення.

Пріоритети програм визначалися на підставі пріоритетів Альпійської конвенції, яка є рамковим документом, що визначає напрямки співпраці восьми альпійських держав та Європейського Союзу задля сталого розвитку гірського транскордонного регіону Альп. Серед пріоритетів такі:

Пріоритет 1. Конкурентоспроможність та привабливість Альпійського простору (32,6% бюджету). Основними цілями є:

- + посилення інноваційної спроможності малих та середніх підприємств, промоції їх розвитку та сприяння співпраці між дослідницько-технологічними центрами та малими і середніми підприємствами;
- + підтримка традиційних галузей виробництва та збереження культурної спадщини;
- + посилення ролі міських агломерацій як чинників сталого розвитку та розвиток периферійних територій.

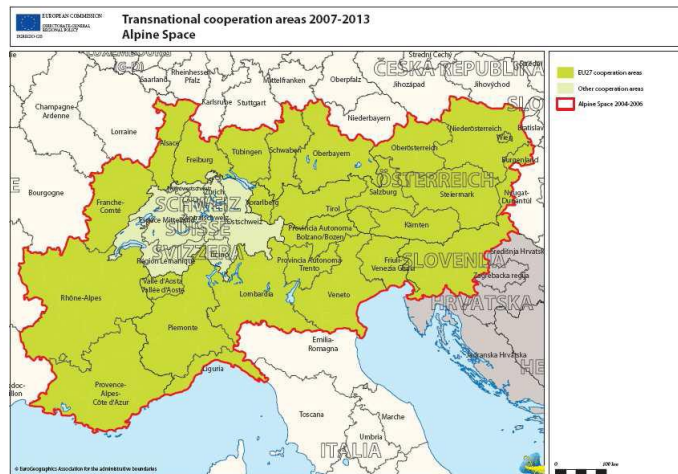
Пріоритет 2. Доступність та зв'язок (27,9% бюджету). Основними цілями є:

- + забезпечення рівного доступу до отримання соціальних послуг, транспорту, інформації та комунікації;
- + посилення взаємозв'язку як підґрунтя для створення інформаційного суспільства;
- + промоція моделей сталої інноваційної мобільності, спрямованих та питання збереження довкілля, охорони здоров'я та питань рівності;
- + зменшення негативного впливу транспортних потоків, що перетинають Альпи.

Пріоритет 3. Охорона довкілля та запобігання ризикам (32,6% бюджету). Основні цілі:

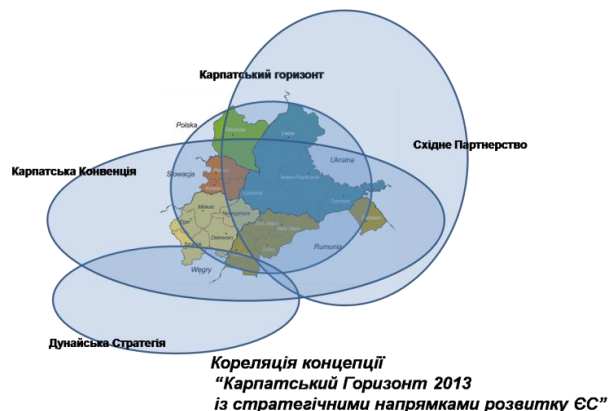
- + посилення співпраці щодо вирішення проблем охорони довкілля;
- + стимулювання інтегрованих підходів до збереження, планування та управління природними ресурсами та культурною спадщиною;
- + стимулювання ефективних підходів щодо використання води, енергії, земельних ресурсів, корисних копалин та інших природних ресурсів;
- + боротьба з наслідками зміни клімату;
- + передбачення, попередження, уникнення негативних наслідків та управління ризиками природного та техногенного характеру.

У рамках транскордонного регіону Карпат також існує рамковий документ, що визначає загальні цілі, які сприяють комплексному підходу до збереження природної та культурної спадщини Карпат. Це Конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат, підписана у травні 2003 року у м. Київ. Серед пріоритетних напрямків Карпатської конвенції є комплексний підхід до управління земельними ресурсами, збереження та сталого використання біологічного та ландшафтного біорізноманіття, просторове планування, сталого та комплексного управління водними та річковими

басейнами, сталє ведення сільського та лісового господарства, сталий транспорт та інфраструктура, сталий туризм, промисловість й енергетика, культурна спадщина та традиційні знання, екологічна оцінка, підвищення обізнаності, освіта та участь громадськості³. Слід зазначити, що у конвенції значна увага надається й співпраці, метою якої повинно стати поліпшення якості життя, зміцнення місцевих економік та громад, збереження природних цінностей та культурної спадщини в рамках Карпатського простору, який визначається як територія економічного, соціального та екологічного прогресу та сталого розвитку у серці Європи.

Очевидно, що під час планування наступної фінансової перспективи на реалізації ініціативи розробки окремої операційної програми ЄС для регіону Карпат доцільно буде формувати програмні пріоритети, опираючись на вказані вище напрямки, а також на стратегічні напрямки розвитку ЄС, на наступну фінансову перспективу, що стосуються Карпатського регіону, серед яких найважливішими є Дунайська стратегія та Східне Партнерство.

Доцільно детальніше проаналізувати Дунайську стратегію як один з перших стратегічних документів Європейського Союзу, що визначає пріоритетні напрямки розвитку на макрорегіональному рівні, у рамках якого розташована практично повністю і Карпатська екосистема. Стратегія ЄС для регіону Дунаю була прийнята Європейською Комісією 8 грудня 2010 року⁴. Це комплексний документ, який визначає основні напрямки розвитку Дунайського макрорегіону та охоплює низку основних політик ЄС. Реалізація стратегії розпочнеться під час угорської президенції в ЄС у квітні 2011 року. Дунайська стратегія створює сталі рамки для інтеграції основних політик ЄС задля сталого розвитку Дунайського регіону. Ця територія вважається макрорегіоном на основі спільних викликів та можливостей, спільної спадщини та спільного майбутнього.

Дунайський регіон охоплює територію восьми держав-членів ЄС (Німеччини, Австрії, Угорщини, Чехії, Словаччини, Словенії, Болгарії та Румунії) та шести держав, які не є членами ЄС, а саме Хорватії, Сербії, Боснії та Герцеговини, Чорногорії, України та Молдови).

Регіон має спільні проблеми, на вирішення яких спрямовані 11 пріоритетів стратегії, які будуть зосереджені на покращенні транспортних комунікацій, енергетичної політики, стану довкілля, соціально-економічного розвитку та безпеки.

Хоча на даний час не існує додаткового фінансового інструменту для реалізації стратегії, фінансування проектів буде можливим у рамках

³ Посібник з Карпатської конвенції. – Больцано, 2007. – 198 с.

⁴ http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/danube/programmes_en.htm

існуючих програм ЄС. Варто зазначити, що 41 програма територіальної співпраці (18 програм транскордонної співпраці, 7 транснаціональних програм, 13 програм транскордонної співпраці для держав-кандидатів на вступ до ЄС та 3 програми Європейського Інструменту сусідства та партнерства) з 94 існуючих реалізуються власне в Дунайському регіоні.

КОНЦЕПЦІЯ «КАРПАТСЬКИЙ ГОРИЗОНТ 2013» - НА ШЛЯХУ ДО РОЗРОБКИ ОКРЕМОЇ ОПЕРАЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ ЄС ДЛЯ РЕГІОНУ КАРПАТ НА НАСТУПНУ ФІНАНСОВУ ПЕРСПЕКТИВУ ЄС

Безсумнівним видається той факт, що **потенціал Східних Карпат** та користі від його спільного використання, подібно, як потенціал Альп, є спільним знаменником для всіх держав-членів Карпатського Єврорегіону, а отже, підставою для проектування майбутніх заходів. Спираючись на цей потенціал повинні бути проведені заходи для сприяння (і координації) соціально-економічного розвитку територій на базі:

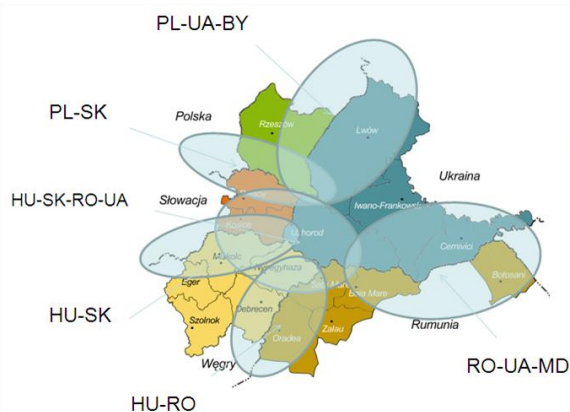
1. професійних **формально юридичних структур співпраці**, що зробить можливою координацію діяльності на міжнародному рівні, з одночасним узгодженням інтересів основоположних суб'єктів співпраці – органів місцевого самоврядування усіх рівнів, підприємців та неурядових організацій.

2. підготованої, **спільної і професійної Стратегії розвитку Східних Карпат**. Такий документ є необхідним як передумова підготовки на період 2014 – 2020 спеціальної операційної програми, що сприятиме розвитку Східних Карпат. Ця Стратегія, поряд з регіональними стратегіями, повинна бути підставою для органів влади окремих держав і регіонів для координації і синхронізації політик розвитку та інвестицій понадрегіонального характеру.

3. використання можливостей сприяння територіальній співпраці і регіонального розвитку в рамках існуючих операційних програм ЄС та інших (програми Європейської Територіальної Співпраці, Європейського інструменту сусідства та партнерства, регіональні програми, галузеві програми у перспективі 2007 - 2013). Це стосується також професіоналізації структур, відповідальних за реалізацію тих засобів, як і підвищення здатності бенефіціантів допомоги до її відповідного використання. Крім того, надзвичайно важливою є спроба координації окремих інструментів та окремих проектів шляхом удосконалення механізмів сприяння проведенню спільних заходів.

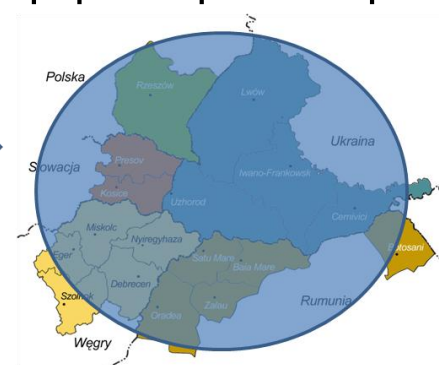
У зв'язку з викладеним, Національне Представництво України в Карпатському спільно із своїми польськими колегами ініціюють необхідність затвердження Європейською Комісією **окремої операційної програми Європейського Союзу для території Карпат на фінансову перспективу 2014 – 2020 років**. Відповідно, виникає потреба розробки концепції даної програми (**робоча назва – «Карпатський горизонт»**) та її презентація Європейській Комісії (рис. 14).

Мета концепції Карпатський Горизонт 2013

2007 – 2013

Програма “Карпатський простір”

2014 – 2020

Дана ініціатива знайшла підтримку серед членів Карпатського Єврорегіону, результатом чого стало прийняття рішення «**Про напрацювання окремої операційної «Карпатської програми» для її фінансування Європейським Союзом на фінансову перспективу 2014 – 2020 років**» на 39-му засіданні Ради МА «Карпатський Єврорегіон» (з особливою позицією угорської Національної сторони), а також **Резолюції 315 (2010) Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи «Сталий розвиток гірських регіонів та досвід Карпатських гір» та Рекомендації 296 (2010) з цього питання.**

З метою визначення пріоритетних напрямків пріоритетів Карпатської програми на наступну фінансову перспективу вважаємо за доцільне проаналізувати пріоритети діючих сьогодні в рамках транскордонного регіону Карпат програм територіальної співпраці та співставити їх з напрямками Карпатської Конвенції. Результати проведеного аналізу зображено у таблиці.

Кореляція пріоритетів Карпатської конвенції з пріоритетами діючих в Карпатах програм територіальної співпраці ЄС

Напрямки Конвенції про охорону і сталий розвиток Карпат	Наявність у пріоритетах програм територіальної ЄС							
	Польща Білорусь Україна	Угорщина – Словаччина – Румунія - Україна	Румунія – Україна - Молдова	Польща- Словаччи на	Угорщина - Словаччина	Угорщина -Румунія	Центральна Європа	Південно- Східна Європа
комплексний до підхід до управління земельними ресурсами								
збереження та стає використання біологічного та ландшафтного біорізноманіття								
просторове планування								
стає та комплексне управління водними та річковими басейнами,								
стає ведення сільського та лісового господарства								
сталий транспорт та інфраструктура								
сталий туризм								
промисловість й енергетика								
культурна спадщина та традиційні знання								
екологічна оцінка								
підвищення обізнаності, освіта та участь громадськості								

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що незважаючи на розрізненість існуючих фінансових інструментів в рамках Карпатського транскордонного регіону, усі вони спрямовані на вирішення актуальних спільних проблем розвитку, які умовно можна згрупувати у такі напрямки:

1. Охорона довкілля
2. Підвищення доступності до регіону та розвиток підприємництва.
3. Гармонійний соціальний розвиток та сприяння міжлюдській та міжінституційній співпраці.

Як зазначалося вище, для реалізації ініціативи щодо розробки програми ЄС для регіону Карпат у першу чергу необхідні відповідні структури реалізації ініціативи. Протягом тривалого часу в рамках Карпатського Єврорегіону не було формальних національних структур співпраці. Їх утворення розпочалося у 2000 році створенням товариства «Єврорегіон Карпатський Польща», у 2007 році створено його прототип в Україні – Асоціацію органів місцевого самоврядування «Єврорегіон Карпати – Україна», яку у 2008 році Радою Карпатського Єврорегіону визнано Національним Представництвом України в Карпатському Єврорегіоні, у 2009 році – товариство «Єврорегіон Карпатський Словаччина - Північ».

Таким чином створено своєрідний трикутник співпраці у Карпатському Єврорегіоні - Карпатський консорціум, який у подальшому повинен трансформуватися у Європейське угруповання територіальної співпраці для Карпатського регіону. Метою такої структурної реорганізації існуючих органів в рамках Карпатського Єврорегіону є пристосування до нових умов територіальної співпраці в Європі, викладених серед іншого у Розпорядженні 1082/2006 Європейського Парламенту та Ради від 5 липня 2006 року щодо Європейських угруповань територіальної співпраці⁵, яке визначає, що власне такі угруповання повинні стати операторами коштів програм ЄС, призначених та територіальну співпрацю.

Першим кроком до виконання зазначеної мети стало підписання 20 лютого 2009 року міжнародної угоди щодо створення "Карпатського Консорціуму" поміж Асоціацією органів місцевого самоврядування „Єврорегіон Карпати – Україна”, товариством „Єврорегіон Карпатський Польща” та товариством "Єврорегіон Карпатський Словаччина – Північ".

Основною метою Карпатського Консорціуму є створення умов для соціально-економічного розвитку Карпат шляхом розбудови широкого партнерства суб'єктів публічного, приватного та неурядового секторів на локальному, регіональному та державному рівнях.

Завданнями Консорціуму визначені наступні:

1. Координація діяльності суб'єктів публічного, приватного та неурядового секторів на території Карпат у галузі ефективного використання фінансових можливостей з фондів Європейського Союзу на фінансову перспективу 2007 – 2013 років.
2. Скоординована реалізація заходів в рамках Концепції „Карпатський Горизонт 2013”, що мають на меті утворення у перспективі 2014 – 2020 років спеціальної операційної програми підтримки регіонального розвитку та територіальної співпраці на території Карпат з фінансових засобів Європейського Союзу.
3. Координація подальшого системного розвитку організаційних структур Карпатського Єврорегіону, що сприяють територіальній співпраці та соціально-економічному розвитку Карпат, в тому числі і утворення Європейського угруповання територіальної співпраці „Карпатський Єврорегіон”, та створення професійних спеціалізованих структур співпраці у конкретних тематичних галузях.

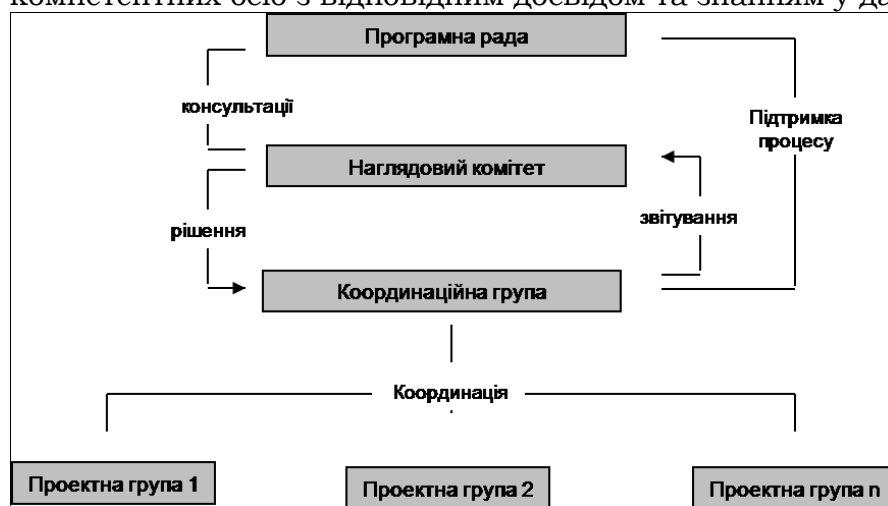
⁵ Regulation (EC) No 1082/2006 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on a European grouping of territorial cooperation (EGTC) // <http://www.interact-eu.net/egtc/egtc/30/16>

Для узгодження та прийняття рішень в рамках Карпатського Консорціуму створюється Наглядний Комітет. Кожен з трьох Партнерів делегує по 5 представників до його складу. Для координації діяльності в рамках Консорціуму створюється Координаційна Група, яку очолює Координатор, призначений Наглядним Комітетом. Особовий склад Координаційної Групи Консорціуму ухвалюється Наглядним Комітетом за поданням Координатора. Для реалізації конкретних заходів Наглядний Комітет може створювати тематичні Проектні Групи. Обслуговуванням діяльності Карпатського Консорціуму займатиметься бюро Товариства „Єврорегіон Карпатський Польща” у Жешові.

Слід зазначити, що Карпатський Консорціум не є юридичною особою. Він створений як угруповання зацікавлених сторін для забезпечення ефективної координації діяльності єврорегіональних структур в рамках регіону Карпат, у першу чергу з питання напрацювання концепції єдиної операційної програми для даної території на фінансову перспективу 2014 - 2020 років.

Для потреб реалізації ініціативи щодо напрацювання Карпатської програми необхідне також створення відповідних програмних структур. Пропонується створити такі органи: Програмна Рада, Наглядний Комітет та Координаційна (Проектна) Група. При необхідності створюватимуться додаткові Проектні групи для виконання конкретних завдань з чітко визначеними межами компетенції.

Кожний з органів виконує властиву йому роль та працюватиме на свій манер. **Програмна Рада** - колегіальний орган, що складатиметься в основному з політиків – осіб, що формуватимуть концепцію та сприятимуть своїм авторитетом та знаннями роботі Наглядного Комітету та Координаційної Групи. Пропонується, аби кожна з національних сторін запропонувала максимум 5 представників до Програмної Ради. **Наглядний Комітет** буде органом, що виконуватиме функцію прийняття рішень – визначатиме напрямки розвитку концепції, прийматиме важливі рішення, пов'язані з її реалізацією, реагуватиме на загрози, що виникатимуть та вирішуватиме проблеми. Члени Наглядного Комітету матимуть постійний контакт з Головою та членами Координаційної Групи. Вони постійно отримуватимуть інформацію про поступу у роботі над концепцією і реалізацією проекту. Подібно, як і у випадку з Програмною Радою, до складу Наглядного Комітету сторони пропонують максимум по 5 представників. **Координаційна Група** складатиметься з експертів – осіб, безпосередньо відповідальних за реалізацію проекту. Слід забезпечити участь у Групі компетентних осіб з відповідним досвідом та знанням у даній царині діяльності.

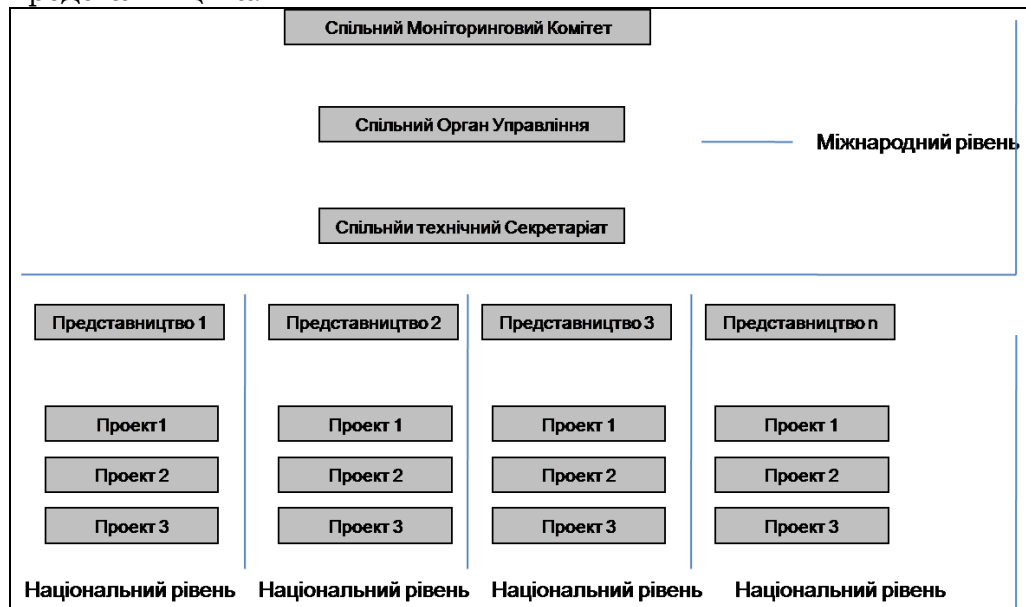

Схема 1. Конструкція та основоположні зв'язки між елементами структури реалізації концепції «Карпатський Горизонт 2013»

На підставі аналізу механізмів реалізації існуючих програм пропонується схема імплементації Карпатської програми. Для забезпечення виконання Програми пропонується організація наступних спільних структур:

- Спільний Моніторинговий Комітет,
- Спільний Орган Управління,
- Спільний Технічний Секретаріат.

Спільний Моніторинговий Комітет відповідає за якість та ефективність виконання Програми. Спільний Орган Управління несе відповідальність за виконання Програми відповідно до принципів раціонального управління фінансами, економності, результативності та ефективності, а також законності та правильності його діяльності. Спільний Технічний Секретаріат створюється з метою надання допомоги Спільному органу управління в поточному управлінні Програмою. З метою забезпечення відповідної реклами Програми та надання необхідної інформації потенційним заявникам та бенефіціарам, на території дії Програми будуть створені представництва.

Схема 2. Схема імплементатії Карпатської програми (проект)

Для реалізації вказаної концепції кожна із зацікавлених сторін повинна проводити чітку політику задля того, щоб у процесі планування наступної перспективи ЄС було прийнято рішення щодо розробки Карпатської програми. У зв'язку з викладеним пропонується такий план дій для:

1. єврорегіональних структур, що діють в рамках Карпат:

- 1.1. розбудувати ефективні структури співпраці;
- 1.2. створити механізми координації міжрегіонального партнерства;
- 1.3. підготувати спільну професійну стратегію розвитку транскордонного Карпатського регіону з використання коштів ЄС;
- 1.4. здійснювати промоцію ідеї Карпатської програми.

2. для національних органів влади:

- 2.1. у рамках поданих Європейській Комісії пропозицій щодо наступної фінансової перспективи ЄС подати пропозицію Карпатської програми.

Реалізація вказаної ініціативи дозволить підвищити ефективність діяльності Карпатського Єврорегіону, сформувані ефективні структури співпраці та партнерства задля сталого розвитку транскордонного регіону Карпат.